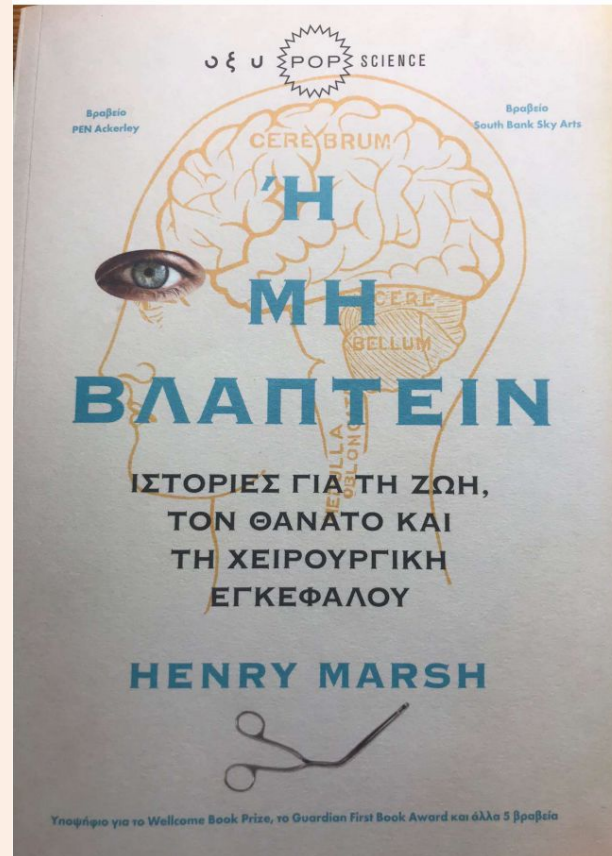

Επιλογές από τα απομνημονεύματα του ιατρού Χένρι Μαρς
**"Ή μη βλάπτειν. Ιστορίες για τη ζωή, τον θάνατο
και τη χειρουργική εγκεφάλου."**

Ομιλητές:

Χαράλαμπος Μυλωνάς, Παθολόγος

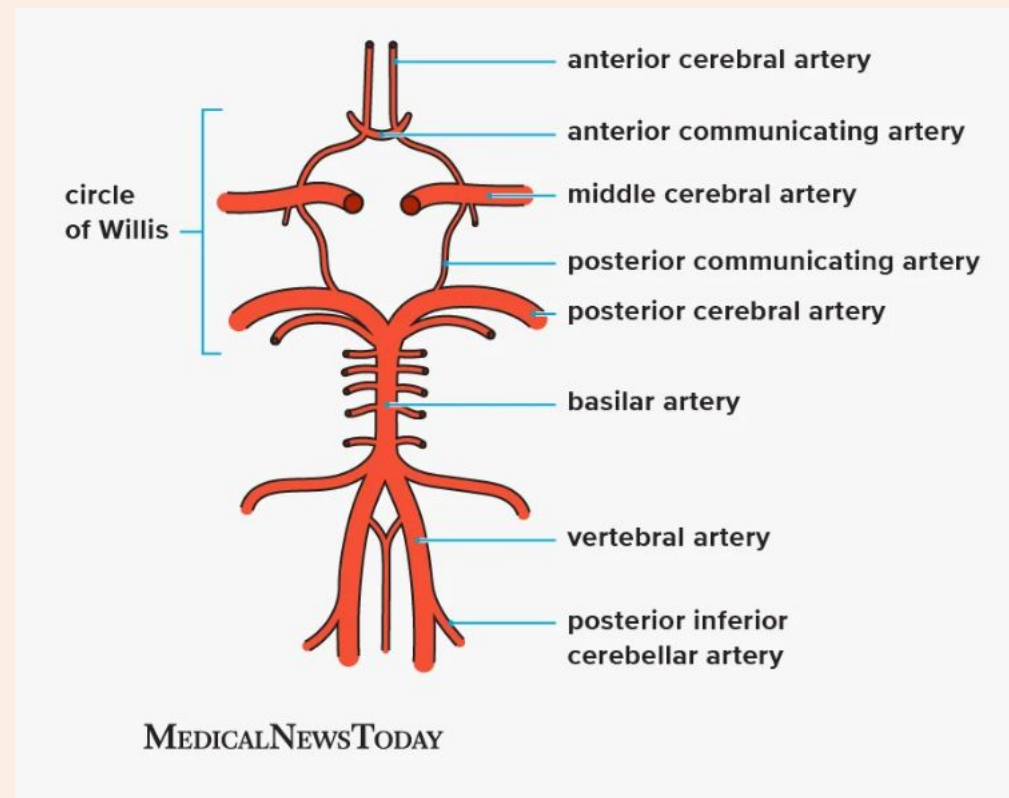
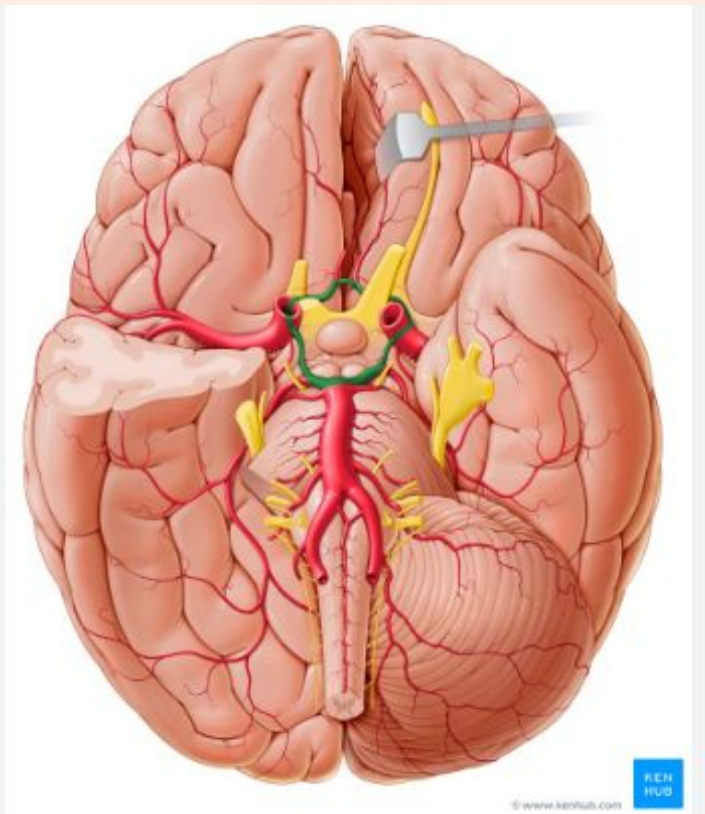
Θεμιστοκλής Παπασιλέκας, Νευροχειρουργός

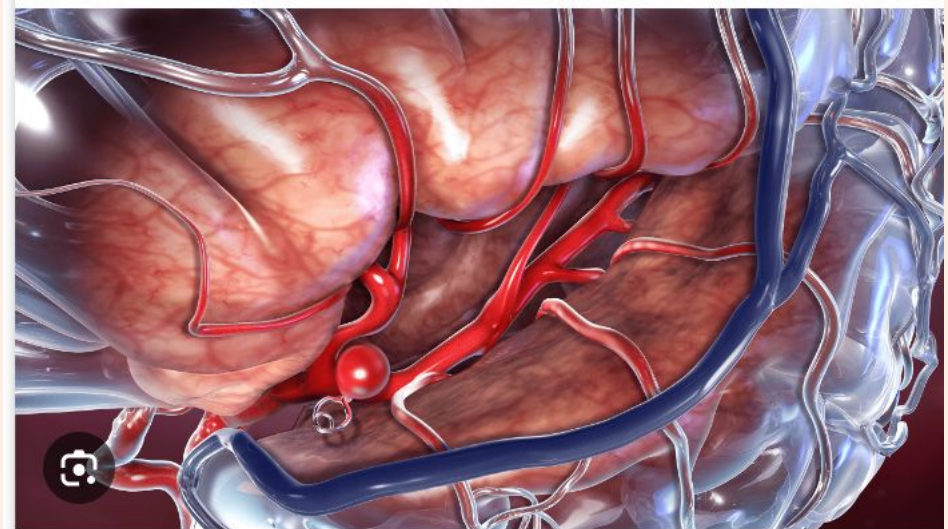
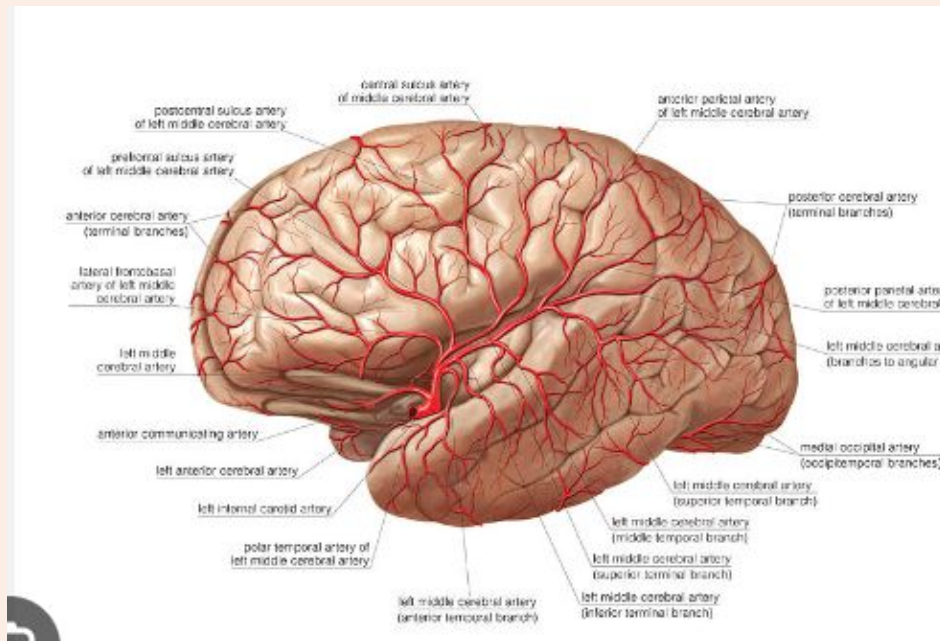
Λίγα λόγια για τον συγγραφέα...

- Henry Marsh, 1950
- Νευροχειρουργός στην Αγγλία
- Κρανιακές επεμβάσεις χωρίς γενική αναισθησία
- Εθελοντική εργασία στην Ουκρανία για βελτίωση του συστήματος (The English Surgeon documentary)
- Πάσχει από καρκίνο του προστάτη

1^ο περιστατικό: Ανεύρυσμα

Είχα αποκτήσει την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος του γιατρού πριν απο

ενάμιση χρόνο και ήμουν ήδη απογοητευμένος και αποθαρρημένος από
τη σκέψη σταδιοδρομίας στην ιατρική.

Εσείς τί ειδικότητα σκέφτεστε να κάνετε;

Τυχαία παρακολούθηση επέμβασης

Εκείνο όμως που με είχε μαγέψει περισσότερο ήταν ότι η επέμβαση αφορούσε τον εγκέφαλο, αυτό το μυστηριακό υπόστρωμα για όλες τις σκέψεις και τα αισθήματα, για όλα όσα είναι σημαντικά στη ζωή ενός ανθρώπου – μου φαινόταν ένα μυστήριο τόσο μεγάλο όσο τα αστέρια τη νύχτα και το σύμπαν γύρω μας. Η επέμβαση ήταν κομψή, περίτεχνη, επικίνδυνη και γεμάτη βαθιά νοήματα. Τι θα μπορούσε να είναι πιο εκλεπτυσμένο, αναρωτήθηκα, από το να είναι κανείς νευροχειρουργός; Είχα την περίεργη αίσθηση ότι αυτό ήταν που ήθελα να κάνω όλη μου τη ζωή, παρόλο που μόλις που το είχα συνειδητοποιήσει. Ήταν έρωτας με την πρώτη ματιά.

Τώρα, ως διευθυντής του τμήματος...

Το πρωί ξεκινάμε πάντοτε με μια συνάντηση – μια πρακτική που άρχισα να εφαρμόζω πριν από είκοσι χρόνια. Είχα εμπνευστεί από την αστυνομική

σαπουνόπερα *Hill Street Blues*, όπου κάθε πρωί ο χαρισματικός αρχιφύλακας έδινε πρακτικές συμβουλές και οδηγίες στους αστυνομικούς του προτού αυτοί ξεχυθούν στους δρόμους της πόλης με τα περιπολικά και τις σειρήνες τους. Την εποχή εκείνη η κυβέρνηση είχε αρχίσει να μειώνει το πολύ επιβαρυμένο ωράριο εργασίας των νεότερων νοσοκομειακών γιατρών. Οι γιατροί είναι κουρασμένοι και εξουθενωμένοι, ειπώθηκε, και η ζωή των ασθενών κινδυνεύει. Οι νεότεροι γιατροί, αντί να γίνονταν ακόμη πιο αποτελεσματικοί και η δουλειά τους ακόμη πιο ασφαλής τώρα που κοιμούνται περισσότερο τη νύχτα, γίνονταν όλο και πιο δυσανεκτοί και αναξιόπιστοι. Νομίζω ότι αυτό συνέβη επειδή τώρα εργάζονταν σε βάρδιες και είχαν χάσει την αίσθηση ότι μετείχαν σε κάτι πολύ σπουδαίο, μια αίσθηση που τους χάριζαν οι πολλές ώρες εργασίας στο παρελθόν.

Σε λίγες ώρες , σχολάω...

Κάθε πρωί, στις οκτώ ακριβώς, στο σκοτεινό και χωρίς παράθυρα δωμάτιο προβολής των ακτινογραφιών, φωνάζουμε, τσακωνόμαστε και γελάμε, κοιτάζοντας τις αξονικές και τις μαγνητικές τομογραφίες εγκεφάλου των καημένων των ασθενών μας, κάνοντας μπλακ χιούμορ εις βάρος τους. Καθόμαστε ημικυκλικά, μια μικρή ομάδα δώδεκα περίπου επιμελητών και νεαρών γιατρών, λες και βρισκόμαστε στη γέφυρα του διαστημοπλοίου Enterprise.

Μηχανισμοί άμυνας του Εγώ: Χιούμορ

Έχουμε κάτι ενδιαφέρον σήμερα;

«Μια γυναίκα τριάντα δύο ετών», είπε λακωνικά. «Για χειρουργείο σήμερα. Είχε κάποιους πονοκεφάλους και έκανε αξονική». Ενώ μιλούσε, μια αξονική εγκεφάλου εμφανίστηκε στον τοίχο.

Κοίταξα τους νέους ειδικευόμενους και με μεγάλη μου ντροπή συνειδη-
τοποίησα ότι δεν θυμόμουν κανένα από τα ονόματά τους. Όταν έγινα επιμε-
λητής πριν από είκοσι πέντε χρόνια, το τμήμα είχε μόλις δύο νέους ειδικευ-
όμενους, τώρα έχουμε οκτώ. Στο παρελθόν τούς ήξερα όλους, τον καθένα
ξεχωριστά, και ενδιαφερόμουν προσωπικά για τη σταδιοδρομία τους, τώρα
όμως έρχονται και φεύγουν τόσο γρήγορα όσο οι ασθενείς.

Η ανάγκη να δουλεύουμε με όποιο συνεργάτη
έχουμε...

Και τί θα κάνουμε τώρα, κύριε διευθυντά; Δεν ξέρω τί είναι καλύτερο να γίνει..

Είχε δίκιο. Ούτε εγώ ήξερα. Εάν δεν κάναμε τίποτα, το ανεύρυσμα της ασθενούς μπορεί τελικά να έσπαγε και να αιμορραγούσε, και αυτό θα προκαλούσε κάποιο καταστροφικό εγκεφαλικό επεισόδιο ή θα τη σκότωνε. Από την άλλη μεριά όμως, θα μπορούσε να πεθάνει μετά από πολλά χρόνια από κάτι άλλο, χωρίς το ανεύρυσμα να έχει σπάσει ποτέ. Αυτή τη στιγμή ήταν εντελώς καλά, οι πονοκέφαλοι για τους οποίους είχε κάνει την αξονική δεν είχαν καμία σχέση με το ανεύρυσμα και είχαν ούτως ή άλλως υποχωρήσει ήδη. Το ανεύρυσμα είχε ανακαλυφθεί κατά τύχη. Εάν τη χειρουργούσα, θα μπορούσα να προκαλέσω εγώ ένα εγκεφαλικό επεισόδιο και να της κάνω μεγάλη ζημιά – και ο κίνδυνος αυτός είναι γύρω στο τέσσερα με πέντε τοις εκατό. Δηλαδή, ο άμεσος κίνδυνος από την επέμβαση ήταν σχεδόν ίδιος με τον διά βίου κίνδυνο που θα αντιμετώπιζε αν δεν κάναμε τίποτε. Όμως, αν δεν κάναμε τίποτα, θα έπρεπε να ζήσει γνωρίζοντας ότι το ανεύρυσμα ήταν καρφωμένο στον εγκέφαλό της και ότι μπορούσε να τη σκοτώσει ανά πάσα ώρα και στιγμή.

«Οπότε, τι θα πρέπει να κάνουμε;» ρώτησα.

Αυτός είναι ένας λόγος που δεν κάνουμε έλεγχο σε όλους

«Πρέπει οπωσδήποτε να γίνει εγχείρηση;» με ρώτησε.

Της είπα ότι αν το ανεύρυσμα επρόκειτο να αντιμετωπιστεί, ναι, θα έπρεπε πράγματι αυτό να γίνει χειρουργικά. Το πρόβλημα είναι να διαπιστωθεί τι είναι το καλύτερο, δηλαδή αν πρέπει να αντιμετωπιστεί ή όχι.

«Ποιοι είναι οι κίνδυνοι της εγχείρησης;» Όταν της είπα ότι υπήρχε μια πιθανότητα τέσσερα έως πέντε τοις εκατό να πεθάνει ή να μείνει ανάπηρη μετά την επέμβαση άρχισε να κλαίει.

«Κι αν δεν κάνω την εγχείρηση;» ρώτησε μέσα από τα δάκρυά της.

«Μπορεί κάλλιστα να πεθάνετε από γηρατειά χωρίς να σπάσει ποτέ το ανεύρυσμα».

«Λένε ότι είστε ένας από τους καλύτερους νευροχειρουργούς στη χώρα», είπε με την άδολη πίστη στην οποία καταφεύγουν οι αγχωμένοι ασθενείς προσπαθώντας να καθησυχάσουν τους φόβους τους.

«Τι θα κάνατε αν ήσασταν εσείς;»

«Δεν θα αντιμετώπιζα το ανεύρυσμα», της είπα, «αν και θα μου ήταν πολύ δύσκολο να ξεχάσω την ύπαρξή του».

«Θέλω να χειρουργηθώ», μου απάντησε. «Δεν θέλω να ζω μ' αυτό το πράγμα μέσα στο κεφάλι μου», συμπλήρωσε δείχνοντας με έμφαση το κεφάλι της.

Την ημέρα της επέμβασης...

«Καλημέρα», της είπα, προσπαθώντας να ακουστώ χαρούμενος. «Κοιμήθήκατε καλά;»

«Ναι», μου απάντησε ήρεμα. «Κοιμήθηκα πολύ καλά όλο το βράδυ».

«Όλα θα πάνε καλά», της είπα.

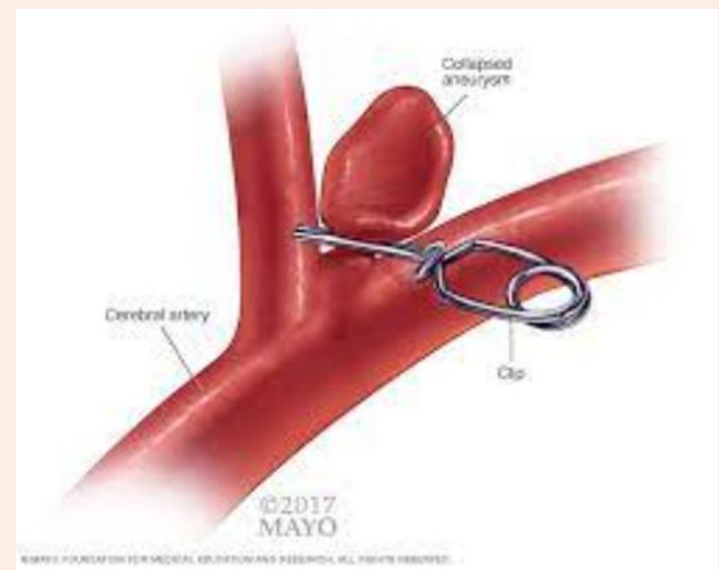
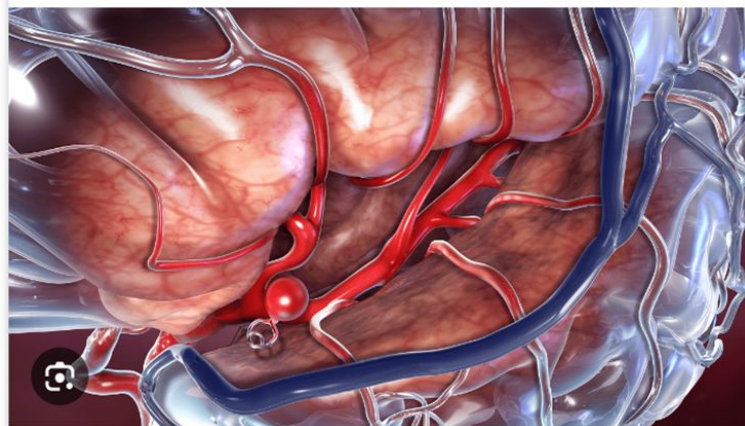
Δεν μπόρεσα να μην αναρωτηθώ για άλλη μια φορά αν είχε πραγματικά αξιολογήσει τους κινδύνους στους οποίους επρόκειτο να εκτεθεί. Ίσως να ήταν πολύ γενναία, ίσως να ήταν αφελής, ίσως να μην είχε πραγματικά συνειδητοποιήσει αυτά που της είχα πει.

Και η επέμβαση αρχίζει...

«Μαχαίρι», της λέω. «Αρχίζω», φωνάζω στον αναισθησιολόγο στην άλλη άκρη του τραπεζιού. Και ξεκινήσαμε.

Η ανατομική παρασκευή σήμερα είναι εύκολη. Είναι σαν να ξεδιπλώνεται μόνος του ο εγκέφαλος και από μένα να απαιτούνται ελάχιστοι χειρισμοί για να απομακρύνω γρήγορα τον μετωπιαίο από τον κροταφικό λοβό, οπότε μέσα σε λίγα λεπτά είμαστε μπροστά στο ανεύρυσμα, απελευθερωμένο εντελώς από τον εγκέφαλο και τις σκούρες πορφυρές φλέβες που το περιβάλλουν, γυαλιστερό υπό το λαμπρό φως του μικροσκοπίου.

«Σαν να μας παρακαλάει να του βάλουμε κλιπ, έτσι δεν είναι;» είπα στον Τζεφ, νιώθοντας ξαφνικά χαρούμενος και χαλαρός.

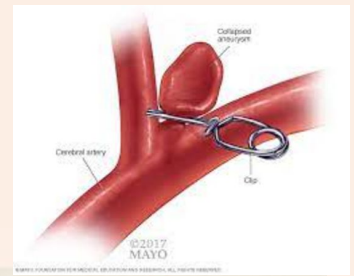
Καθώς η τοποθέτηση του κλιπ στο συγκεκριμένο ανεύρυσμα φαινόταν αρκετά απλή, άφησα τον Τζεφ να την αναλάβει και κατέβηκα από τη χειρουργική καρέκλα για να με αντικαταστήσει. Όταν έχουμε να κάνουμε με ανευρύσματα, όλοι οι βοηθοί μου είναι εξίσου επιρρεπείς με μένα στο κάλεσμα των σειρήνων. Λαχταράνε να τα χειρουργήσουν, αλλά καθώς τα περισσότερα από αυτά αντιμετωπίζονται σήμερα με εμβολισμό με σπείραμα και όχι με αποκλεισμό με κλιπ, δεν είναι πλέον δυνατό να εκπαιδευτούν σωστά κι εγώ μπορώ να τους παραχωρήσω μόνο τους απλούστερους και ευκολότερους χρόνους, τα στάδια δηλαδή, από τις σποραδικές επεμβάσεις ανευρυσμάτων που κάνω· ακόμη κι αυτό όμως, υπό πολύ στενή επίβλεψη.

Ακόμα και ο καλύτερος χειρουργός, κάποτε χειρούργησε τον πρώτο του ασθενή, μην έχοντας χειρουργήσει κανέναν (ως ηγέτης της ομάδος) πριν από αυτόν...

Τα δευτερόλεπτα περνούν, και ο Τζεφ δε βάζει το κλιπ....

«Πας ψάχνοντας. Λυπάμαι, αλλά θα το αναλάβω πάλι εγώ».

Ο Τζεφ δεν είπε τίποτα και κατέβηκε από την καρέκλα. Θα ήταν πολύ απερίσκεπτος ειδικευόμενος χειρουργός εάν παραπονιόταν στον διευθυντή του, ιδιαίτερα σε μια στιγμή σαν αυτή – οπότε αλλάξαμε πάλι θέσεις.

Έπιασα την κλιπολαβίδα και την έβαλα πάνω στο ανεύρυσμα, πιέζοντας τα ελάσματα της λαβής. Δεν έγινε τίποτα.

«Άντε στο διάολο, το κλιπ δεν ανοίγει!»

«Αι στο διάολο! Άντε λοιπόν, δώσε μου άλλη κλιπολαβίδα».

Αυτή τη φορά ανοίγω εύκολα το κλιπ και γλιστράω τα πτερύγια πάνω από το ανεύρυσμα. Ανοίγω το χέρι μου και τα πτερύγια κλείνουν, αποκλείοντάς

το καλά. Νικημένο, το ανεύρυσμα συρρικνώνεται, αφού δεν γεμίζει πια με αρτηριακό αίμα υπό υψηλή πίεση. Αναστενάζω βαθιά, όπως κάνω πάντα όταν έχω ξεμπερδέψει με ένα ανεύρυσμα. Με φρίκη όμως διαπιστώνω ότι αυτή η δεύτερη κλιπολαβίδα έχει ένα ακόμη πιο θανατηφόρο ελάττωμα από την πρώτη. Ενώ το κλιπ έχει ήδη κλείσει πάνω από το ανεύρυσμα, η κλιπολαβίδα αρνείται πεισματικά να το απελευθερώσει.

Αν τραβήξει το εργαλείο, θα σκιστεί το αγγείο. Αν ανοίξει ξανά το κλιπ, το ανεύρυσμα θα ξαναγεμίσει με κίνδυνο να σπάσει από τη ροή του αίματος....

Κλείνω ξανά τη λαβή της κλιπολαβίδας και με ανακούφιση βλέπω τα πτερύγια του κλιπ να ανοίγουν με ευκολία. Ξαφνικά, το ανεύρυσμα διογκώνεται και ξαναζωντανεύει, γεμίζοντας ακαριαία με αρτηριακό αίμα. Νιώθω σαν να με κοροϊδεύει· είναι έτοιμο να σπάσει, αλλά δεν το κάνει.

Πρέπει να περιμένω λίγα λεπτά μέχρι να βρεθεί άλλη κλιπολαβίδα.

Το συγκεκριμένο ανεύρυσμα φαίνεται σχετικά εύκολο, αλλά τα νεύρα μου είναι πολύ τεντωμένα για να αφήσω τον βοηθό μου να το αναλάβει ξανά, οπότε τοποθετώ το κλιπ με μια άλλη κλιπολαβίδα. Το σχήμα αυτού του ανευρύσματος όμως είναι τέτοιο που το κλιπ δεν μπορεί να καλύψει εντελώς ολόκληρο τον αυχένα κι εγώ μπορώ να δω ένα μικρό τμήμα του να εξέρχεται από τις άκρες του κλιπ.

«Δεν το έχει πιάσει όλο», λέει ο Τζεφ για να με βοηθήσει.

«Το ξέρω!» απαντάω κοφτά.

Μερικές φορές, σε κάτι τέτοιες στιγμές, όλες μου οι παλιές καταστροφές από επεμβάσεις σε ανευρύσματα παρελαύνουν μπροστά μου σαν φαντάσματα. Τα πρόσωπα, τα ονόματα, οι αξιολύπητοι συγγενείς που έχω ξεχάσει εδώ και χρόνια ξαφνικά επανέρχονται. Καθώς παλεύω ενάντια στην επιθυμία μου να τελειώσω την επέμβαση και να ξεφύγω από τον φόβο που μου προκαλεί το ενδεχόμενο να προκαλέσω μια καταστροφική αιμορραγία, σε κάποιο χώρο στο ασυνείδητό μου, εκεί όπου έχουν συγκεντρωθεί όλα τα φαντάσματα για να με παρακολουθήσουν, παίρνω την τελική μου απόφαση για το εάν θα αλλάξω πάλι θέση στο κλιπ ή όχι. Η συμπόνια και η φρίκη εξισορροποούνται από την ψυχρή τεχνική ακρίβεια.

Αλλάζω θέση στο κλιπ για τρίτη φορά. Επιτέλους, τώρα μοιάζει να έχει τοποθετηθεί σωστά.

Η επέμβαση τελειώνει...

Η γυναίκα ξύπνησε άψογα

και μόλις την είδα έφυγα από το νοσοκομείο και γύρισα σπίτι.

Εκείνο το βράδυ επέστρεψα στο νοσοκομείο για να δω τη γυναίκα. Καθόταν στο κρεβάτι της, με το μεγάλο μαύρο μάτι και το πρησμένο μέτωπο που πολλοί ασθενείς έχουν για λίγες μέρες μετά από μια επέμβαση σαν τη

δική της. Μου είπε ότι ένιωθε ναυτία και ότι είχε πονοκέφαλο. Ο άντρας της καθόταν δίπλα της και με κοίταξε θυμωμένα, αφού δεν ασχολήθηκα και πολύ με τους μώλωπες και τους πόνους της μετά το χειρουργείο. Ίσως θα έπρεπε να είχα εκφράσει περισσότερη συμπάθεια, αλλά μετά από την καταστροφή που απέφυγα πάρα λίγο στην επέμβαση μου ήταν πολύ δύσκολο να πάρω στα σοβαρά τα μικρά μετεγχειρητικά της προβλήματα.

Ο ασθενής πολλές φορές δεν καταλαβαίνει τί είναι επικίνδυνο, τί είναι σημαντικό, πόσο μάλλον την κούραση και ταλαιπωρία μας...

Όταν οι ασθενείς μας αναρρώνουν τελείως και μας ξεχνούν εντελώς, τότε ως χειρουργοί έχουμε πετύχει τον σκοπό μας. Όλοι οι ασθενείς είναι εξαιρετικά ευγνώμονες στην αρχή μετά από μια επιτυχημένη επέμβαση, αλλά αν η έκφραση της ευγνωμοσύνης τους συνεχίζεται αυτό συνήθως σημαίνει ότι δεν έχουν θεραπευθεί από το πρόβλημά τους και φοβούνται ότι μπορεί να μας χρειαστούν στο μέλλον. Νιώθουν ότι πρέπει να μας εξευμενίσουν, σαν να είμαστε θυμωμένοι θεοί ή τουλάχιστον πράκτορες μιας απρόβλεπτης μοίρας. Μας φέρνουν δώρα και μας στέλνουν κάρτες. Μας αποκαλούν ήρωες, μερικές φορές και θεούς. Η μεγαλύτερη επιτυχία μας όμως είναι όταν οι ασθενείς μας επιστρέφουν στα σπίτια τους, συνεχίζουν τη ζωή τους και δεν χρειάζεται να μας ξαναδούν ποτέ πια.

THE END...

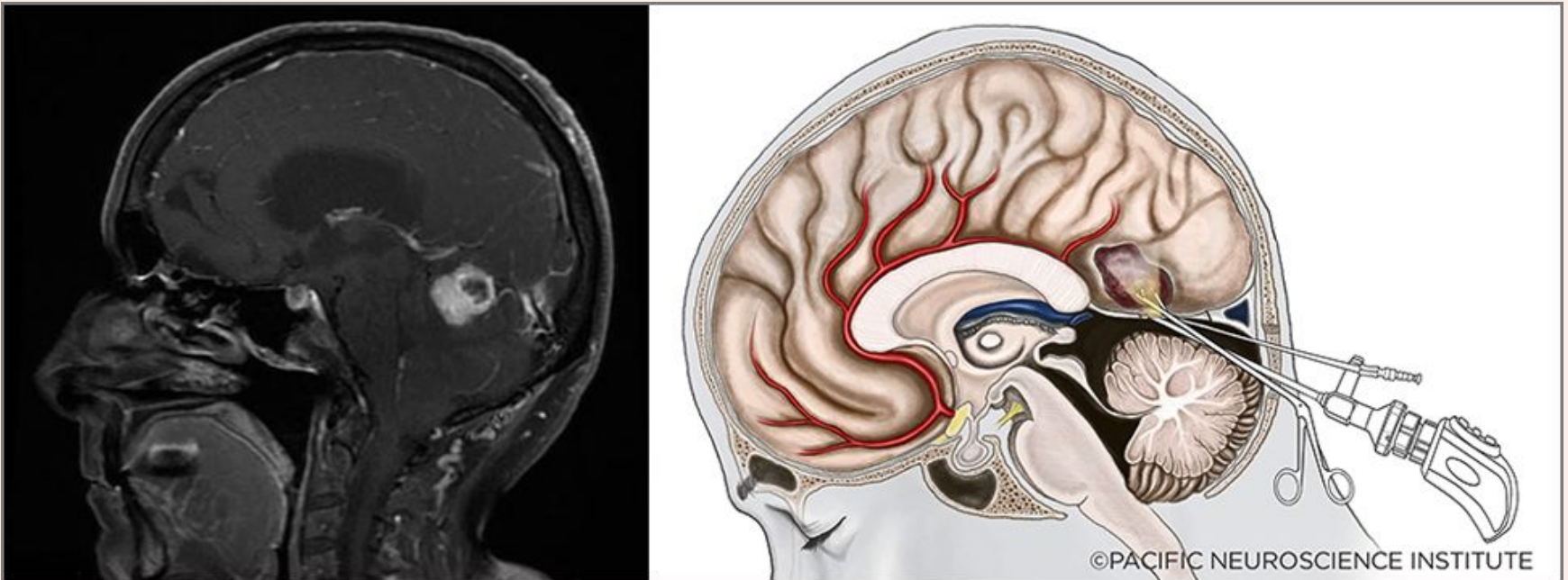
- Σκέψεις;

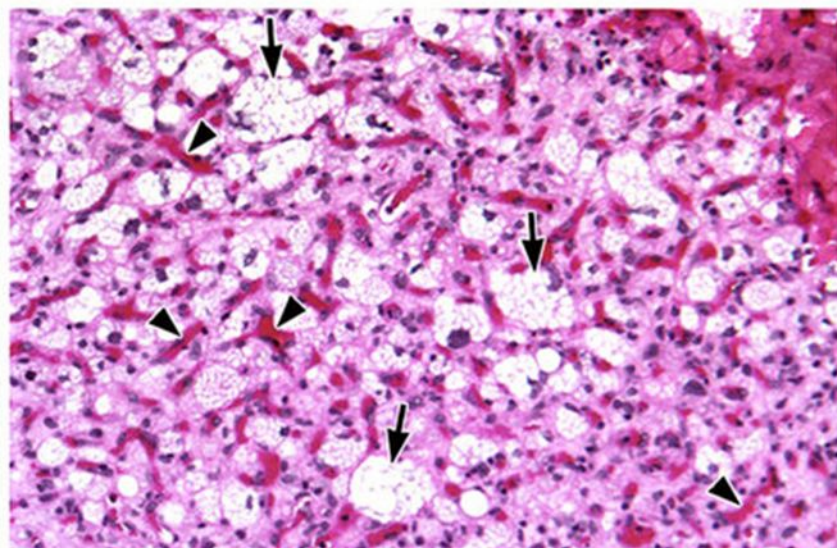
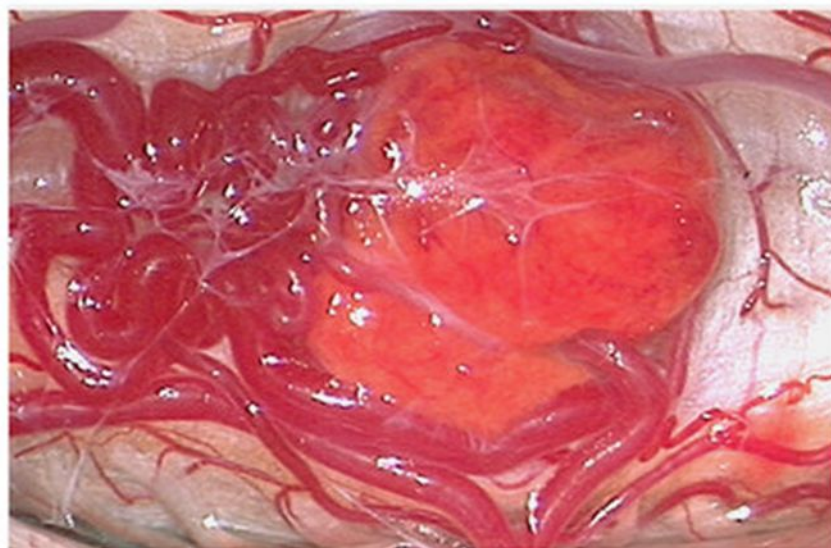
- Ιδέες;

- Ερωτήσεις;

2^ο περιστατικό: Αιμαγγειοβλάστωμα

Έφτασα στη δουλειά νιώθοντας πολύ χαρούμενος. Στη λίστα είχαμε ένα συμπαγές αιμαγγειοβλάστωμα παρεγκεφαλίδας. Αυτοί είναι σπάνιοι όγκοι, οι οποίοι σχηματίζονται από μια μάζα αιμοφόρων αγγείων. Είναι καλοήθεις, το οποίο σημαίνει ότι μπορούν να θεραπευθούν με χειρουργική επέμβαση· εάν όμως δεν αντιμετωπιστούν, θα αποβούν μοιραίοι. Αν και υπάρχει ένας μικρός κίνδυνος να γίνει μεγάλη ζημιά κατά την επέμβαση, καθώς αυτή η μάζα των αγγείων μπορεί να προκαλέσει καταστροφική αιμορραγία εάν οι χειρισμοί του όγκου δεν είναι σωστοί, εντούτοις η πιθανότητα επιτυχίας είναι πολύ μεγαλύτερη. Είναι αυτό το είδος επεμβάσεων που λατρεύουν οι νευροχειρουργοί: μια τεχνική πρόκληση κι ένας ασθενής που θα είναι βαθιά ευγνώμων στο τέλος, εφόσον όλα πάνε καλά.

Η πρώτη επίσκεψη, και η διττή πρόκληση

Είχα δει τον ασθενή στο γραφείο μου στα εξωτερικά ιατρεία μερικές μέρες νωρίτερα. Τους τελευταίους λίγους μήνες υπέφερε από σοβαρούς πονοκεφάλους. Ήταν ένας σαραντατετράχρονος λογιστής με σγουρά καστανά μαλλιά και ελαφρώς κόκκινο πρόσωπο που τον έκανε να μοιάζει σαν να βρίσκεται διαρκώς σε δύσκολη θέση. Την ώρα που μιλούσαμε άρχισα να νιώθω ότι βρίσκομαι κι εγώ σε δύσκολη θέση· ένιωθα μεγάλη αμηχανία καθώς προσπαθούσα να του εξηγήσω τη σοβαρότητα της ασθένειάς του.

«Θέλετε να δείτε τη μαγνητική του εγκεφάλου σας;» τον ρώτησα, όπως ρωτάω όλους τους ασθενείς μου.

«Ναι», μου απάντησε, αν και λίγο διστακτικά. Η μαγνητική έκανε τον όγκο να μοιάζει λες και ήταν γεμάτος με μαύρα φίδια («κενά ροής»), που παράγονται από τη γρήγορη ταχύτητα του αίματος μέσα στα δυνητικά καταστροφικά αγγεία. Τα παρατηρούσα στη μαγνητική με ενθουσιασμό, καθώς σήμαιναν ότι με περίμενε μια πολύ ενδιαφέρουσα και δύσκολη χειρουργική επέμβαση. Ο ασθενής μου κοίταζε επιφυλακτικά την οθόνη του υπολογιστή μπροστά μας ενώ εγώ του εξηγούσα τη μαγνητική και συζητούσαμε τα συμπτώματά του.

Η ώρα της συγκατάθεσης

Η «συγκατάθεση κατόπιν ενημέρωσης» ακούγεται πάρα πολύ εύκολη στη θεωρία: ο χειρουργός εξηγεί τη σχέση μεταξύ των κινδύνων και των ωφελειών μιας διαδικασίας και ο ήρεμος και λογικός ασθενής αποφασίζει τι θέλει – ακριβώς όπως όταν πηγαίνουμε στο σούπερ μάρκετ και διαλέγουμε μία από τις πάμπολλες οδοντόβουρτσες που υπάρχουν στα ράφια. Η πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική. Οι ασθενείς είναι και τρομοκρατημένοι και ανίδεοι. Πώς μπορούν να ξέρουν εάν ο χειρουργός είναι ικανός να φέρει εις πέρας την επέμβαση ή όχι; Προσπαθούν να ξεπεράσουν τον φόβο τους αποδίδοντας στον χειρουργό υπεράνθρωπες ιδιότητες.

Του είπα ότι υπήρχε ένας κίνδυνος ένα έως δύο τοις εκατό να πεθάνει ή να πάθει εγκεφαλικό επεισόδιο εάν η επέμβαση δεν πήγαινε καλά. Στην

πραγματικότητα, δεν είχα υπόψη μου το ακριβές νούμερο· είχα χειρουργήσει λίγους μόνο όγκους σαν κι αυτόν και όγκοι τόσο μεγάλοι όσο ο δικός του είναι πολύ σπάνιοι, αλλά δεν μου αρέσει να τρομοκρατώ τους ασθενείς όταν ξέρω ότι πρέπει οπωσδήποτε να κάνουν την επέμβαση. Εκείνο που ήταν σίγουρο ήταν ότι ο κίνδυνος από την επέμβαση ήταν κατά πολύ μικρότερος από τον κίνδυνο εάν ο όγκος παρέμενε ως είχε. Το μόνο που είχε πραγματικά σημασία είναι ότι ήμουν όσο σίγουρος μπορούσα να είμαι ότι η απόφαση να χειρουργήσω ήταν η σωστή και ότι κανένας άλλος χειρουργός δεν θα μπορούσε να κάνει αυτή την επέμβαση καλύτερα από μένα. Κάτι τέτοιο δεν είναι μεγάλο πρόβλημα για μένα που χειρουργώ όγκους εγκεφάλου εδώ και πολλά χρόνια, όμως μπορεί να αποτελέσει μεγάλο ηθικό δίλημμα για έναν νεότερο χειρουργό. Αν οι νεότεροι γιατροί δεν αναλαμβάνουν δύσκολα περιστατικά, πώς θα γίνουν ακόμα καλύτεροι; Αν όμως έχουν έναν συνάδελφο που είναι πιο έμπειρος, τότε τι είναι σωστό να γίνει;

Εσείς τί πιστεύετε; Ακόμα και η προσομοίωση, δεν είναι το ίδιο....

Ο ασθενής μου με άκουγε σιωπηλά καθώς του έλεγα ότι, εάν χειρουργούσα εκατό ανθρώπους όπως αυτός, ο ένας ή οι δύο μπορεί να πέθαιναν ή να έμεναν ανάπηροι χωρίς καμιά ελπίδα βελτίωσης.

Κούνησε το κεφάλι του και μου είπε αυτό που λένε σχεδόν όλοι: «Τι να κάνουμε, όλες οι εγχειρήσεις ενέχουν κινδύνους».

Άραγε θα είχε προτιμήσει να μην χειρουργηθεί εάν του είχα πει ότι ο κίνδυνος είναι πέντε τοις εκατό ή δεκαπέντε τοις εκατό ή πενήντα τοις εκατό;

Θα είχε προτιμήσει να ψάξει γι' άλλο χειρουργό που θα του ανέφερε χαμηλότερα ποσοστά κινδύνου; Θα είχε αποφασίσει κάτι διαφορετικό αν δεν αστειευόμουν μαζί του ή αν δεν του χαμογελούσα;

Τον ρώτησα αν ήθελε να με ρωτήσει κάτι, αλλά εκείνος κούνησε το κεφάλι του αρνητικά. Πήρε το στιλό που του έδωσα και υπέγραψε το μακροσκελές και πολύπλοκο έγγραφο που ήταν τυπωμένο σε αρκετές σελίδες κίτρινου χαρτιού, το οποίο περιελάμβανε μια ειδική ενότητα σχετικά με τη νομική διάθεση των διαφόρων μερών του σώματος. Δεν το διάβασε – μέχρι τώρα δεν έχω συναντήσει κανέναν που να το κάνει. Του είπα ότι η χειρουργική επέμβαση θα γινόταν την επόμενη Δευτέρα.

«...είλατε να φέρουν τον άρρωστο;» ρώτησα καθώς έμπαινα στη χει-

Η μέρα της επέμβασης...

«Στείλατε να φέρουν τον άρρωστο;» ρώτησα καθώς έμπαινα στη χειρουργική αίθουσα τη Δευτέρα το πρωί.

«Όχι», μου απάντησε η Ουνούκ, η βοηθός αναισθησιολόγου. «Δεν υπάρχει αίμα».

«Μα ο ασθενής νοσηλεύεται ήδη εδώ και δύο ημέρες», της είπα.

Η Ουνούκ, μια πολύ χαριτωμένη Κορεάτισσα, χαμογέλασε απολογητικά αλλά δεν είπε τίποτε.

«Έπρεπε να στείλουμε ξανά δείγμα για αίμα σήμερα το πρωί στις έξι», είπε η αναισθησιολόγος μπαίνοντας στην αίθουσα. «Έπρεπε να ελεγχθούν ξανά, γιατί τα χθεσινά δείγματα αίματος ήταν στο παλιό σύστημα ηλεκτρονικού φακέλου ασθενούς, το οποίο σταμάτησε να λειτουργεί για κάποιο λόγο, καθώς σήμερα ενεργοποιήθηκε το καινούργιο υπολογιστικό σύστημα του νοσοκομείου. Απ' ό,τι φαίνεται ο ασθενής τώρα έχει διαφορετικό κωδικό αριθμό και δεν μπορούμε να βρούμε τα αποτελέσματα από όλες τις εξετάσεις αίματος που στείλαμε χθες».

...πολύ δυσσχεστούμενος που θα έπρεπε

«Μετά από δύο ώρες τουλάχιστον».

Της είπα ότι υπήρχε μια ανακοίνωση στον κάτω όροφο, η οποία έγραφε ότι το iCLIP, το νέο υπολογιστικό σύστημα, δεν θα καθυστερούσε τους ασθενείς παρά μόνο μερικά επιπλέον λεπτά της ώρας.

Η αναισθησιολόγος έβαλε τα γέλια. Έκανα μεταβολή και βγήκα από την αίθουσα. Αν αυτό είχε συμβεί πριν από μερικά χρόνια θα είχα βάλει τις φωνές και θα απαιτούσα να γίνει οπωσδήποτε κάτι, όμως ο θυμός μου έχει αντικατασταθεί με τον καιρό από μια μοιρολατρική απελπισία, αφού έχω αναγκαστεί να συμβιβαστώ με την ιδέα ότι είμαι εντελώς ανυπεράσπιστος, όπως όλοι οι γιατροί άλλωστε, μπροστά σε άλλο ένα καινούργιο υπολογιστικό πρόγραμμα ενός τεράστιου σύγχρονου νοσοκομείου.

φέρνει», μου είπε.

«Φαντάζομαι ότι πρέπει να πάω να ζητήσω συγγνώμη από τον καημένο τον ασθενή», είπα με έναν αναστεναγμό. Δεν μου αρέσει καθόλου να μιλάω με τους ασθενείς το πρωί προτού χειρουργηθούν. Προτιμώ να μην ξαναθυμάμαι ότι είναι άνθρωποι και φοβούνται, ούτε θέλω να υποψιαστούν ότι έχω κι εγώ άγχος για την επέμβαση.

«Του το έχω ήδη πει εγώ», μου είπε η Φιόνα παίρνοντας ένα βάρος από πάνω μου.

Στο έλεος του συστήματος...και ο κυματοθραύστης
παραπόνων....

Η επέμβαση ξεκινάει....

Ανέβηκα στο χειρουργείο, άλλαξα και βρήκα τη Φιόνα μέσα στην αίθουσα. Ο ασθενής ήταν τώρα πάνω στο φορείο κοιμισμένος και αναισθητος, ενώ μια μικρή κουστωδιά από δύο αναισθησιολόγους, δύο τραυματιοφορείς και την Ουνούκ, τη βοηθό αναισθησιολόγου, τραβούσαν από πίσω τους τα στατό με τους ορούς και τα διάφορα μόνιτορ μαζί με ένα κουβάρι από σωληνάκια και καλώδια κι έσπρωχναν το φορείο μέσα στην αίθουσα. Το πρόσωπό του ήταν τώρα κρυμμένο κάτω από φαρδιές αυτοκόλλητες ταινίες λευκοπλάστ, οι οποίες προστάτευαν τα μάτια του και κρατούσαν τους διάφορους σωλήνες των αναισθητικών αερίων και τα καλώδια του μόνιτορ παρακολούθησης των συσπάσεων των μυών του προσώπου στη θέση τους. Αυτή η μεταμόρφωση του ασθενούς από άτομο σε αντικείμενο είναι αντίστοιχη με μια παρόμοια μεταβολή που έχει επέλθει στη δική μου ψυχική κατάσταση. Ο φόβος έχει φύγει και έχει αντικατασταθεί από μια άγρια και χαρωπή αυτοσυγκέντρωση.

Μηχανισμοί άμυνας του εγώ: μόνωση

Η επέμβαση εξελίχθηκε θαυμάσια, χωρίς να χαθεί σχεδόν καθόλου αίμα. Στη χειρουργική των όγκων του εγκεφάλου, αυτό το είδος όγκου είναι η μοναδική περίπτωση που ο όγκος πρέπει να αφαιρεθεί ολόκληρος, σε ένα κομμάτι – γιατί εάν τυχόν αγγίξεις το εσωτερικό του, η αιμορραγία θα είναι κατακλυσμιαία. Αντίθετα, τους άλλους όγκους του εγκεφάλου τούς «μειώνεις» σταδιακά κατά την επέμβαση, αναρροφώντας ή κόβοντας το εσωτερικό τους, έτσι ώστε τα τοιχώματά τους να πέφτουν προς το κέντρο του όγκου μακριά από τον εγκέφαλο, ελαχιστοποιώντας τη βλάβη που προκαλείται στον ίδιο τον εγκέφαλο. Στα συμπαγή αιμαγγειοβλαστώματα, όμως, πρέπει να «αναπτύξεις το χειρουργικό επίπεδο» μεταξύ του όγκου και του εγκεφάλου, δημιουργώντας μια στενή σχισμή πλάτους λίγων χιλιοστών, κρατώντας μαλακά τον εγκέφαλο μακριά από την επιφάνεια του όγκου. Καυτηριάζεις και παρασκευάζεις τα πολλά αγγεία που περνούν από τον εγκέφαλο προς την επιφάνεια του όγκου, προσπαθώντας να μην κάνεις ζημιά στον εγκέφαλο. Όλα αυτά γίνονται με μικροσκόπιο και αρκετά μεγάλη μεγέθυνση, γιατί παρόλο που τα αγγεία είναι μικροσκοπικά μπορούν να αιμορραγήσουν ακατάσχετα. Άλλωστε, το ένα τέταρτο του αίματος που προωθεί η καρδιά κάθε λεπτό καταλήγει στον εγκέφαλο. Η σκέψη είναι μια ενεργοβόρος διεργασία.

Εάν όλα πάνε καλά και ο όγκος απελευθερωθεί τελικά από τον εγκέφαλο, τότε ο χειρουργός θα τον ανασηκώσει και θα τον βγάλει έξω από το κεφάλι του ασθενούς.

«Όλο έξω», φώναξα θριαμβευτικά στην αναισθησιολόγο στην άλλη άκρη του τραπεζιού, ενώ ανέμιζα στον αέρα τον βρομερό και ματωμένο όγκο,

Μετά το χειρουργείο...

σκέλη μιας ανατομικής καρδιάς,
προσπάθεια και την αγωνία.

Όταν τελείωσαν τα χειρουργεία της μέρας, πήγα να δω τον ασθενή στον θάλαμο της ανάνηψης. Φαινόταν εξαιρετικά καλά και ήταν εντελώς ξύπνιος. Η γυναίκα του καθόταν δίπλα του και μου εξέφρασαν και οι δύο την ευγνωμοσύνη τους μέσα από την καρδιά τους.

«Απλώς ήμασταν τυχεροί», τους είπα, αν και κατά πάσα πιθανότητα θεώρησαν ότι αυτό ήταν μια κίβδηλη μετριοφροσύνη από την πλευρά μου, κάτι που υποθέτω ότι ήταν αλήθεια σε κάποιο βαθμό.

...τα χέρια μου με το απολυμαντικό

Η στυγνή καθημερινότητα...

Γύρισα σπίτι με το ποδήλατο, σταματώντας στο σούπερ μάρκετ για να κάνω κάτι ψώνια. Η Κάθριν, η μικρότερη από τις δύο μου κόρες, έμενε μαζί μου για μερικές μέρες και είχε αναλάβει να ετοιμάζει το βραδινό. Είχαμε συμφωνήσει ότι εγώ θα έκανα τα ψώνια. Στάθηκα στη μεγάλη ουρά που υπήρχε στο ταμείο.

«Κι εσείς δηλαδή, τι κάνατε σήμερα;» Αυτό μου ερχόταν να τους ρωτήσω, ενοχλημένος που ένας σημαντικός νευροχειρουργός όπως εγώ έπρεπε να περιμένει στην ουρά μετά από μια τέτοια θριαμβευτική μέρα στη δουλειά. Αλλά μετά σκέφτηκα ότι η αξία της δικής μου δουλειάς ως γιατρού μετριέται μόνο με την αξία της ζωής άλλων ανθρώπων, και σε αυτούς συμπεριλαμβάνονταν και οι άνθρωποι που στέκονταν μπροστά μου στην ουρά για το ταμείο. Οπότε ηρέμησα και παραδόθηκα στην αναμονή. Άλλωστε έπρεπε να συμβιβαστώ με την ιδέα ότι σύντομα θα ήμουν και γέρος και στη σύνταξη, οπότε δεν θα είχα πια τόσο πολλή σημασία για τον κόσμο. Καλά θα έκανα λοιπόν να συνήθιζα από τώρα.

Η επιστροφή...

Οπότε, ολοκλήρωσα το τρέξιμό μου, έκανα ντους κι επέστρεψα στο νοσοκομείο, αυτή τη φορά με το αυτοκίνητο γιατί έβρεχε. Είχε ήδη σκοτεινιάσει και φύσαγε πολύ δυνατός αέρας, ενώ στα βορινά έπεφταν πολλά χιόνια, παρόλο που είχαμε ήδη Απρίλιο. Πάρκαρα το αυτοκίνητό μου στη βρομερή έξοδο φόρτωσης και εκφόρτωσης, δίπλα στο υπόγειο του νοσοκομείου. Υποτίθεται ότι δεν επιτρέπεται να παρκάρουμε εκεί, αλλά μάλλον δεν θα πείραζε αφού ήταν βράδυ· θα μπορούσα άλλωστε να ανέβω πιο γρήγορα στα χειρουργεία από κει παρά από κάποιο από τα κανονικά πάρκινγκ, που είναι πολύ πιο μακριά.

Πέρασα για λίγο από το

ασθενή με τον όγκο, που ήταν ήδη στη ΜΕΘ για να περάσει το βράδυ του εκεί, όπως συνηθίζεται άλλωστε.

Εκείνη την εβδομάδα είχαν πολλή δουλειά στη ΜΕΘ και στην τεράστια αίθουσα που έμοιαζε με πάμφωτη αποθήκη υπήρχαν δέκα ασθενείς. Ήταν όλοι τους αναίσθητοι, εκτός από έναν, ξαπλωμένοι ανάσκελα και συνδεδε-

μένοι με ένα δάσος από μηχανήματα με φώτα που αναβόσβηναν και ψηφιακές ενδείξεις στο χρώμα των ρουμπινιών και των σμαραγδιών. Κάθε ασθενής είχε τον δικό του νοσηλευτή, ενώ στη μέση της αίθουσας υπήρχε ένα μεγάλο γραφείο με οθόνες υπολογιστών, όπου πολλά μέλη του προσωπικού μιλούσαν στο τηλέφωνο ή δούλευαν στους υπολογιστές ή έκαναν ένα μικρό διάλειμμα για να πιουν το τσάι τους σε ένα πλαστικό κύπελλο, ξεκλέβοντας λίγο χρόνο από τη μονότονη υποχρεωτική ρουτίνα μιας μονάδας εντατικής θεραπείας.

Ο μόνος ασθενής που δεν ήταν αναίσθητος ήταν ο δικός μου. Ήταν καθιστός στο κρεβάτι του· το πρόσωπό του ήταν ακόμη κατακόκκινο, αλλά ήταν εντελώς ξύπνιος.

«Πώς νιώθετε;» τον ρώτησα.

«Θαυμάσια», μου απάντησε με ένα αχνό χαμόγελο.

«Μπράβο σας!» του είπα, γιατί πιστεύω ότι πρέπει να δίνουμε συγχαρητήρια στους ασθενείς που έχουν καταφέρει να επιβιώσουν, ακριβώς όπως και στους χειρουργούς που έχουν κάνει καλά τη δουλειά τους.

«Φοβάμαι πως εδώ είναι λίγο σαν πεδίο μάχης», του λέω, γνέφοντας προς τις αποπροσωποποιημένες μορφές των άλλων ασθενών με όλα τα μηχανήματα και το προσωπικό που στριφογύριζαν γύρω τους. Λίγοι από αυτούς τους ασθενείς –μπορεί και κανένας– θα επιβίωναν ή θα έβγαιναν αλώβητοι από την οποιαδήποτε αιτία είχε καταστρέψει τον εγκέφαλό τους.

«Μάλλον δεν θα τα καταφέρετε να κοιμηθείτε πολύ το βράδυ».

Κούνησε το κεφάλι του κι εγώ κατέβηκα ικανοποιημένος και γεμάτος στο υπόγειο.

Στο αυτοκίνητό μου βρήκα μια μεγάλη κλήση κολλημένη στο παρμπρίζ.
Η κλήση έγραφε ότι «Έχουν τοποθετηθεί δαγκάνες», ενώ ακολου-
θούσε ένα τεράστιο κατεβατό, στο οποίο με κατηγορούσαν για αμέλεια και
έλλειψη σεβασμού και τα λοιπά και τα λοιπά, και μου ζητούσαν να παρου-
σιαστώ στο γραφείο της ασφάλειας για να πληρώσω ένα μεγάλο πρόστιμο.
«Δεν αντέχω άλλο πια!» ξέσπασα με οργή και απελπισία, φωνάζοντας στις
τσιμεντένιες κολώνες που ήταν γύρω μου. Όταν όμως άρχισα να γυρίζω σαν
τρελός γύρω από το αυτοκίνητό μου, με έκπληξη διαπίστωσα ότι κανένας τρο-
χός δεν είχε δαγκάνα. Κοίταξα ξανά την κλήση και είδα ότι είχαν προσθέσει με
στιλό τις λέξεις «Την επόμενη φορά» ανάμεσα σε δύο μεγάλα θαυμαστικά.
Επέστρεψα σπίτι μου, μην ξέροντας αν έπρεπε να είμαι έξαλλος ή ευγνώμων.

THE END...

- Σκέψεις;

- Ιδέες;

- Ερωτήσεις;

Άλλοι ιατροί συγγραφείς.

- Anton Chekhov
- Arthur Conan Doyle (Σέρλοκ Χολμς)
- Mikhail Bulgakov (Σημειώσεις ενός νεαρού ιατρού)
- Archibald-Joseph Cronin (το κάστρο)
- Και πολλοί περισσότεροι...

Σας ευχαριστώ για το χρόνο σας!